

Els núvols

(ALDC, III, 663. Els nívols)

No tenim en compte si es tracta de núvols portadors d'aigua o no.

El llat. NUBILUS, a través de *núvel* (veg. *nívols* 108), va donar *núvol* (com HABILIS > *àvel* > *àvol*; FLEBILIS > *frèvel* > *frèvol*), per velarització de *e*, resultat que, per equivalència acústica B (o V) = G, s'ha canviat en *núgol* a una bona part del domini, especialment en val.; la var. mall. *nigul* (der. *ennigulat*, *nigulat*) pot explicar-se com a préstec de l'oc. *nivol* (< *núvol* per dissimilació de velars), per la *i* i el canvi d'accent (DECat), però també es podria partir d'un llat. tardà *NIBULUS (REW, FEW); altres var.: *núols* 181, amb pèrdua de la -v-; *núgols* 149, femení, i der. intensiu *nuvolades* 69; *nubes* 87, pres del cast., i *nívora* 85, de l'it. *nuvola*. *Boira* deriva del llat. BOREAS (← gr. BOREAS) 'vent del nord', perquè sol anar acompanyat de núvols; sovint es refereix a la 'boira baixa'; var. *bòries* 189, amb metàtesi. *Broma* prové del llat. BRUMA 'hivern' que va passar a 'boira' perquè aquesta és pròpia de l'hivern, canvi probablement realitzat des d'adjectius com *brumosus*, *brumarius*, *brumalis* 'hivernal' esdevinguts 'temps boirós'; el pas U > o s'explica pel contacte amb la *m* (com PLŪMA > *ploma*, FLŪMEN > cat. ant. *floim*); der. *brometes* 111, *bromades* 69, 105, *boromalls* 115, amb vocal epentètica.

Altres mots fan referència a classes de núvols basats en: **1)** 'cel tavellat': *tela de moltó* 12, *cabretes* 14, 161, *bromes moltonades* 10, *tavelletes* 70; **2)** 'cel enteranyinat': *teranyines* 50, *teranyins* 69 ("trinyins"); **3)** 'forma de torres o castells': *torres* 63, 158, *torretons* 160, *torrellons* 152, *torrams* 142, *torreguers* 139, *torruguers* 119, 123, *torrugots* 131, *torrelló del Vidre* 152; *castells* 18, 30, 105, *castelleres* 30, 44, *castellades* 13; **4)** 'forma de creu': *ennigulats en creu* 72, *ennigulats encreuats* 81; **5)** 'núvols primers': *cell* 131, 146, *llegany* 12; **6)** 'senyal de fred': *nevateres* 120; **7)** 'senyal de tempesta': *núgol de temporal* 160, *borrascades* 177, *grop* 25, 36, *núgol de tronada* 156, *tronades* 178, *rufagues* 11, *bromes de vent* 116; **8)** 'forma': *palmera* 157, *parracs de núgols* 32, *cap de boira* 54, *bardissa* 146; **9)** 'color': *núvol vermell* 12, *boires blanques* 49, 53, *boires negres* 53, *bromes negres* 86; **10)** 'altura': *bromes nautes* 7 ('altes' ← oc.), *bromes baixes* 7; **11)** 'humitat o no': *núgols secs* 37, *bruma mullana* 3, *núgols d'aigua* 159, *borrers* 76 'que no duen aigua'; **12)** 'personificació': *Sidoro* 161, *en Jordà* 81; **13)** altres: *fadrins de Santanyi* 81, *al·lots des saco* 77. Notem la coexistència a certes àrees de *núvols* i *bromes* (o de *boires* i *niguls*), que poden ser portadors d'aigua o no. Són mots normatius *núvols*, *boires* i *bromes*, des del DG₁, 1932.

